

Naša Sloga izlazi svaki 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmjerno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokrvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se prima u po nao vadnoj cieni. Pisma neka s salju platjeni poštarine.

Nepodpisani se dopisi ne upotrebljavaju. Dopisi se ne vraćaju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se u V. ulicu N.º 4 preko I.

Godina V.

U Trstu 16. Decembra 1874.

Broj 24.

POZIV NA PREDPLATU.

Hvala Bogu i dobrim ljudem, „Naša Sloga“ je evo doživila i šestu godinu. Ako se nemožemo pohvaliti, da smo njom postigli Bog zna što: ipak nam se čini, da se nismo posve uzalud trudili. Jer odkad se čita u Istri „Naša Sloga“, onaj naš zanemareni, al uvijek dobri i poštenu puk, kao da se je počeo pomalo buditi sa duboka i dugotrajna sna, te spoznavati svoje dostojanstvo i svoje pravice. A to je i bila naša nakana. Da se ta iskra napredka i bolje budućnosti u Istri već nikad neutrne, o tom smo dužni nastojati svi pravi rodoljubi u Istri i izvan nje. Vierni toj dužnosti mi smo odlucili i nadalje pošiljati u sviet ovaj naš list. Zato evo i pozivamo opet u naše kolo sve, što je rado napredku i prosvjeti. „Naša Sloga“ će kao i dosada zastupati i braniti prava i pravice našega puka u obće, a istarskoga naposred. Povrh toga hoće nastojati uvijek više, učiti i poučavati puk u svih onih stvarih, koje je liepo, dobro i korisno znati. Pa da puku sve to bolje omili, hoćemo nastojati pisati, naime poučne stvari, što se bude više moglo prosto i razumljivo. Ali mi, sjedeć u Trstu, nepoznajemo sami svih pučkih potrebah i težkoćah, zato se preporučujemo svim i svuda našim vriednim poznatim i nepoznatim rodoljubom, neka nam pišu i nas izvješćuju o svem, što im se čini, da bi moglo i moralo biti bolje il drugako. Ujedinjenimi silami mi hoćemo i moramo naš narod do dna probuditi i na pravi put staviti. U to dakle ime nadamo se u nastupljajućoj godini što većemu broju predbrojnikah i pomagacah u svakom stališu našega puanstva u Istri i izvan Istre.

Ciena listu ostaje koja i doslje, t. j. 2 for. na ljeto za predbrojnik prvog reda, a 1 for. na ljeto za predbrojnik drugoga reda. Predbrojnikom drugoga reda, to jest kmetom, koji su zadovoljni, da im više iztisakah „Naše Sloge“ pod jednim jednim imenom i pasom šaljemo, skloni smo ju slati i ovo ljeto uz lanjske polakšice. Samo molimo p. n. predbrojnik, da se na vrijeme predbroje i novee pošlju kroz pošarsku naputnicu: pa da ako kadkada radi ma koga uzroka nebi primili lista, neka nam to jave nezapečaćenim listom, napisavši izvana na njem „Reklamacia.“ Još jedan put pozivamo one naše štovane predbrojnik, koji nam još lanjsku predplatninu duguju, da nam ju svakako pošlju.

U Trstu dne 16. Decembra 1874.

Uredništvo „Naše Sloge.“

Pogled po svietu.

U Trstu 15. prosinca.

Iz Beča neima drugo novoga nego to, da su se slavenski zastupnici već kada tada složili, pak ujedinjenimi silami tražili od vlade, neka vrši i glede nas ustavne zakone, naime što se tiče našega narodnoga jezika u školi i uredu, u raznih slavenskih kraljevstvih i pokrajinah našega cesarstva.

Tu su se zajedno borili za narodne pravice Poljaci, Moravci, Slovenci i Hrvati, a u tom su im pomagali i sami Nemci, naime nekoji Štajerci i Tirolci. Nemci ustavovierci su dakako našim zastupnikom koješta prigovarali, ali ministar Stremayer nije mogao ni kud ni kamo, nego je najposlje rekao, da će se gledati Slavnom zadovoljiti, makar morala država duboko u džep posegnuti. Hoće li ministar rieč održati, to ćemo poslje viditi; a što se džepa tiče, to smo i mi državljani kao i Nemci i Talijani!

Kako se čita, sad pred Božić carevinsko će više prekinuti svoja viećanja, pa praznovati sve do mjeseca veljače. Kad će se pako sastati delegacije, o tom se ništa nećuje. Za zemaljske se sabore glasalo, da će se ovoga puta sastati za nekoliko tjedanah odmah u dojdnuće proljetje.

U Ugarskoj je sve onako, kao što je bilo prije petnaest danah. Čuje se, da će se sastati hrvatski sabor, čim prestane viećati ugarski, to jest negdje okolo Božića. Našoj braći Hrvatom ide saborovanje veoma od ruke, pak se svatko veseli, kad se ima sastati onaj sabor, jer zna, da se tamo vrijeme bavava netrati.

U Franceskoj je po navadi kao i u Španjolskoj, a u Njemačkoj sve su oči uprte u Berlin, gdje sad sude grofu Arnimu. U knežovini Srbiji ima sad novo ministarstvo, jer je staro odstupilo, neimavši u skupštini nego jako malu većinu. Srbija je tim pokazala, da su tamo ozbiljni i baš ustavni ljudi i zastupnici i ministri.

● evati i plodu.

(Provdaja Alfred Orešković.)

VII. O čudesih i važnosti oplodjivanja evatih.

Nemožemo, da se razstancemo sa čudnovatim oplodjivanjem jabučnjaka, a da u kratko to ne promotrimo.

Promatranje nas je učilo, da se pomenuta bilina oplodjuje samo na taj, a na nikakov drugi način. Ako smo pripravami zapriedili, da zareznik (kukac) nemože u otvor, to je bilina poginula, a da nije ni ploda donesla. Gdje se nisu pako upotrebile te priprave, došao je zareznik redovito onda, kad njuški treba peludi, obavio svoj posao te napokon i poginuo.

Cijela je evat takova, da joj za oplodjenje treba zareznika; vlasli u nutarnosti ulaza, koji ga (ulaz) neprieče, ali izlaz onemogućuju zarezniku, imaju shodnu odredbu te nebi mogli biti shodnije uredjeni. Odrežemo li pomno vlasli, ili načinimo li drugi koji otvor u časki, kroz koji može zareznik napolje, to će izići zareznik iz evati, ali neoplodiv je.

Tko može prema ovim činom zanijekati, da stoji podpuno predvidjanje, podpuna shodnost u odnošaju izmedju ovog zareznika i ove evati, te da se naročito tim pokazuje, što je životinjica, koja se inače, kano svi živuci stvorovi opire pogibeljin, prisiljena, baciti se smrti u naručaj, da uzdrži život biline!

Imade više načinah čudnovatih kod oplodjivanja evatih, na nemožemo sve, radi malog prostora napomenuti. Samo još jednu ćemo napomenuti, prije nego ćemo nastaviti našu zadaću i govoriti o usavršavanju zatrudnjene evati do ploda.

Imade mnogo bilinah, koje u vodi žive te pod njenim površjem evatu. Medju ovimi imade jih mnogo, kod kojih nedodju mužki i ženski dielovi evati u neposredni dotičaj, pak ipak mora pelud od onih dielovah prispjeti k ovim, a da ju neodnese tekuća voda. I ovdje su bile biline i njihovo potajno, čudnovato oplodjivanje promatraue, pak se je opazilo ovo:

Ženski dio evati nalazi se na držku, koji je vijast te naličan vadičepu. Kada pelud u mužkih dielovih evati dozrije, protegne se vijasto držalce tako, da ženski dio evati dodje na površje vode. Sad se istom otvori prašnica pod vodom, pak buduć je pelud lahka, izpliva ona na površje vode i došav do ženske njuške obavi oplodjivanje. Čim se je pako taj posao obavio, savije se držalce u svoj prijašni položaj, ženski dio evati dodje opet pod vodu i dozrieva iliti dogotavljuje plod da svoj rod uzdrži.

Mi vidimo dakle, da nisu samo vjetar i zareznici, već i voda posrednici kod oplodjivanja, dočim naime lahku pelud na površje nosi, gdje na nju čeka ženski dio evati.

Osim tih posrednikah kod oplodjivanja, koje obavlja narav,

jesu takodjer marljivost i promatrajući duh ljudski jako radni; težnja bo je duha ljudskoga, pospješiti oplodjivanje te sada spada među najobitnije poslove umješnoga vrtlarstva umjetno oplodjivanje. Najljepše ruže i najnežniji plodovi dobivaju se umjetnim oplodjivanjem, razasav naime kljavi plodoviti prah koje liepe cvati u stanovito doba na žensku cvat druge vrsti te tako se mogu proizvesti suvrsti najplemenitijeg roda. Ali promatranje oplodjivanja nije važno samo za oko i ukus, već i za branjenje.

Godine 1846. bijaše oplodjivanje cvatih žita jako manjkavo, te zato i nije glad, koji je zatim nastao, iznenadio izpitatelje prirode.

Odatle se dakle vidi, kako je poznavanje naravi važno za boljak cielog čovječanstva.

(Sliedit će.)

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 3. t. m.

Iz tog govora uzimamo sliedeće:

„U proračunski bi odbor, kao što je već znano, izabrano 36 odbornikah. Poslje što sam pročitao imeva tih odbornikah, najljoh, da sedam od njih spada na Austriju zgora Ensa, ravno toliko na Česku, četiri na Moravsku i uprav toliko na Galiciju. Po dva spadaju na gornju Austriju, Dalmaciju, Saleburg, Štajersku i Korišku, po jedan na Slezku, Bukovinu i Tirolsku i Kranjsku. Od svih krunovinah dakle samo austrijsko Primorje nije zastupano, i to u odboru, koji ima pretresati najpoglavitiije interese pokrajine, u kojem se ima izviditi, koliko davka može pokrajina nositi, koje su njezine potrebe u svih granah uprave, da se na takav način odstrani slučajno pomanjkanje i zlostanje. Kao što se iz spomenuta imenika jasno vidi, ima pokrajinah, koje su toli u pogledu stanovnikah i obširnosti prostora, koli u trgovačkom i rukodjelskom obziru manje od Primorja, pa sasvim tim imaju u odboru po jednoga i po dva zastupnika.

Tom prigodom imam spomenuti, da se u toj krunovini nahodi najvažnije mjesto a svem carstvu za trgovinu i pomorstvo, Trst; trebalo bi dakle da i ono bude zastupano u odboru.

To zanemarenje austrijskoga Primorja, koje zanemarenje sam žalibože i u drugih obzirih u svoje vrijeme dotaknuo, jest protivno načelom pravice i mudrosti vladanja. Ja neću da dokazujem, što sam rekao, jer mislim, da to mora svaki znati, koji samo površno poznaje politične i državne odnošaje one krunovine — a od Vas, Gospodo, očekujem da jih temeljito poznate.

Ja hoću dakle jedino to, da toj visokoj kući vruće preporučim, neka bude prigodom novih izborah proračunskoga odbora zastupana Istra, Trst i Gorica. Kao zastupnik jednoga diela one pokrajine, u kojoj se je mnogo zanemarilo i još se dandanas zanemara, držim si za dužnost, da tu želju izrazim.

U ostalom ću glasovati, neka se prejde na posebno pretresanje proračuna.“

Govor Dra. Dinka Vitezića na carevinskom vieću dne 7. t. m.

Moj neposredni predgovornik (Fuks) je tvrdio, da se mi Slaveni na sve, a Nemci samo na nešto tuže. Da se mi moramo na sve tužiti, bit će jasno iz ovoga, što ću sad reći o stanju istranskih Slavenah; iz toga će se viditi, kako je temeljito, što je on rekao, naime da uzrok slaba napredka u nauku stoji u 11. §. temeljnih zakonah; ja pako mislim i tvrdim, pa hoću praktično i dokazati, da stoji uzrok u tom, što se neštju naredbe 19. §. istih temeljnih zakonah, koji naredjuje, da se ima svimi narodí našega carstva jednako postupati.

Ja neću, da onako obširno govorim, kao što je moj štov. predgovornik učinio, jer vidim, da je još mnogo djela pred nami, da željni cilj dostignemo, ako financijalni predlog ima biti već ove godine zakonom. Taj pako cilj nam nalaze dužnost, da manje govorimo, a više radimo.

Gospodo! Istra broji — poslje godine 1869 se nije pučanstvo tamo brojilo — blizu 260.000 stanovnikah. (Čuje se: Nije istina.) Molim, da se pogleda u statistiku, što ju je izdala sama vlada. Od ovih 260.000 stanovnikah 180.000 jih spada na Slavene, a 70.000 na stanovnike talijanskoga roda i na one, koji su se potalijančili, ostalih 10.000 spada na druge, naime na njemačku narodnost. Ima dakle prieko dvie tretjine Slavenah med jednom tretjinom Talijanah, a niti 1²⁵ dio drugih narodnostih, naime Niemacah.

Kod takvih brojnih razmierah hoćete li vjerovati, da medju pučkimi školami nije malda ne nijedne slavenske škole? (Čujte, čujte, na desnoj.) Vi se čndite, pa se imate i čemu čuditi. Tu nerazumljivu stvar hoću da Vam na kratko razjasnim.

Školski zakon u Istri ima naredbah, kakvih imaju svi zakoni, gdje se smiešane narodnosti skupa nahode, da u školah učevni jezik ima biti onaj, koji odlučí občinsko zastupstvo. U Istri, kao je

poznato, stanuju Talijani najvećim dielom u gradovih i varoših, a Slaveni na polju. Oni Slaveni, koji na polju živu, od pamtivieka nemaju skolah, pa zato su u pogledu izobraženosti i dobrostanja naprama Talijanom, koji u gradovih stanuju, zaostali. I pošto su siromašniji, podrženi su uplivu gospodujućega naroda. Vrh toga je izborni zakon gradjanom, dakle Talijanom povoljniji nego što je poljanom. Pa po vrh toga i ista vlada tomu pripomaže. Radi toga je naravno, da slavensko pučanstvo ostane maldane u svih izborih nadvladano i to u izborih za občinsko zastupstvo, za zemaljski sabor i za carevinsko vieće.

Gospodujuća stran, kao što se lahko razumije, zna dobro taj položaj za se porabiti, pa izbira u občinsko zastupstvo one, od kojih zna, da zastupaju njezina načela, zato se i dogadja, da je u občinah, gdje najvećim dielom Slaveni stanuju, sasvim tim uvodjen talijanski, a nikako slavenski učevni jezik.

Mora se priznati, da takvo postupanje, u koliko se tiče forme, jest dakako zakonito. Ali se dogadja, da se očitó proti istomu školskomu zakonu postupa. Medju mnogimi drugimí dogadjaji ću Vam napomenuti samo jednoga, koji se nedavno pripetio.

U Žminjskoj obćini je slavensko občinsko zastupstvo. Potle su naime Slaveni onoga kotara progledali te uvidili, kako stoje njihove stvari, izabrali su si slavensko občinsko zastupstvo. Prvi njegov čin jest taj, da je zaključilo, neka bude unapried slavenski a ne talijanski učevni jezik u žminjskoj školi. Taj svoj zaključak je ono kotarskomu školskomu vieću (u Pazinu, Ured.) na znanje dalo, pa je bilo čekati, da će kotarsko školsko vieće polag obstojećega zakona i svoje dužnosti odmah odlučiti, da se u tamošnjoj školi slavenski učevni jezik uvede. Taj občinski zaključak je bio učinjen 29. oktobra, ali je sve do danas glede učevna jezika ostalo, kao je i prije bilo.

Množinu priličnih slučajah bih mogao još navesti, ali vjeran načelu, kojega sam jurve početkom izrazio, neću da visokoj kući dodijam.

Gospodo! iz toga možete si misliti, kakve su školske stvari u Istri. Imam spomenuti ne samo da se talijanski učevni jezik u školi rabi u onih krajevih, gdje prebivaju jedino Slaveni, nego što je još žalostnije, da je u Istri razmjerno na broj pučanstva vele malo pučkih skolah.

Nemam drugih dokazah van izvješća, koje nam je visoko Ministarstvo nastave lani javilo, buduć da mi se žalibože od onoga vremena nije nikakvo izvješće o tom obziru javilo. Ovo izvješće spada na školsku godinu 1871-72 i 1872-73. Usljed toga ima u Istri samo 154 pučkih skolah. Medju ovimi se nahode i tako rečene ausilijarne škole, koje, kad se stvar strogo uzme, nemaju prava do imena skolah, pošto se u njih za kratko vrijeme i na nepravilni način podučava. Ako ja i ove *scuole ausiliari* skupa računam, onda spada na 1649 stanovnikah samo jedna pučka škola. To je jedna od onih okolnostih, koja se riedko gdje u Austriji najde.

To je dakle jedan od tolikih drugih uzrokah, da su u Istri škole zanemarene. Vrh toga imam spomenuti u tom obziru i žalostni novčani položaj pučkih učiteljah. Istina je, da se je u vrijeme zadnjega zasjedanja zemaljskoga sabora u tom obziru nešto poprivilo, ali to poboljšanje nije takvo, da bi mogli učitelji bez skrbi svoje dužnosti podpuno ovršivati, pa druge pobudjivati da se i oni toga za dobrostanje zemlje velevažnoga posla poprime.

Jedan najglavnijih uzrokah zanemarenja naših školskih stvari jest taj, da imenovanje kotarskih školskih nadzornikah nije srećno. Med ovimi ima takvih, koji nisu ni malo za školu izobraženi; najveći dio od njih il neznadu slavenskoga jezika, koji je većini školske mladeži materinski jezik, il ako i slavenski znadu, ipak neće da od toga štogod čuju.

Gospodo! U svemu tomu možete lahko naći uzroke, zašto usljed onoga izvješća, što ga u rukama imam, sve što dalje, djeca manje, školu pohadjaju; jer kako bi se moglo od roditeljah zahtievati, da oni svoju djecu u školu pošiljaju, gdje ona nerazumiju niti jedne basjedice od onoga, što jim se predava, pa radi toga nemogu niti napredovati. Oni dakle vole, da jim djeca doma ostanu i na pomoć budu, nego da u školi vrijeme gube.

Dokazi, što se u spomenutom izvješću nahode, jesu doista žalostni. Iz tih se naime vidi, da, pošto je bilo školske godine 1871-72, 7967 djakah, a 4463 djevojčicah, koji su školu pohadjali, sliedeće školske godine bilo je samo 7126 djakah, a 3972 djevojčice, dakle svih skupa je pohadjalo manje školu 1332. I to, kad se promisli, kako malo djece školu pohadjaju, vriedno je, da se zabilježi.

Sada nešto o srednjih školah.

Što se tiče srednjih skolah, u Istri ima dvie Gimnazije, dvie Realke i jedna nautična (pomorska) škola. Gimnazije su u Kopru i Pazinu. Viša Realka je u Piranu, niža u Puli; ova je na troškove vojničke a ne državne blagajne, pošto služi za djecu onih, koji se nahode uvojničkoj službi; napokon ima nautična škola u Malom Lošnju. Od tih su čisto talijanske. Gimnazija u Kopru, Realka u Piranu, pa nautična škola u Malom Lošnju; čisto njemačka: Gim-

nazija, da, Gospodo! čisto njemačka — u Pazinu, pa niža Realka u Puli.

Dakle više od dviju tretjinah stanovnikah (Slavenah) nemaju niti jedne srednje škole, (Na desnoj: Čujte! Čujte!) gdje jedna *trećina* (Talijanah) ima jednu višu Gimnaziju, jednu Realku i jednu nautičnu školu, a 25. diel stanovnikah (Nijemacah) ima jednu višu Gimnaziju i jednu Realku. (Na desnoj: Čujte! Čujte!) Moj neposredni predgovornik more sada viditi, u koliko je temeljito ono, što je tvrdio, da naime mi Slaveni nismo ničim zadovoljniji, a da Niemci mogu biti zadovoljni djelomice. U takvom stanju neznam, kako mogu biti Slaveni zadovoljni.

Predjimo na uredne (službene) stvari. Službeni jezik — to se razumije samo po sebi — jest najvećim dielom talijanski a djelomice i njemački. O slavenskom jeziku nije ni govora; taj se u uredih nerabi. Jako malo činovnikah razumije slavenski jezik, ako se i nahode u službi u onih krajevih, u kojih jedino Slaveni stanuju. A događa se i to, da činovnici i razumiju slavenski jezik, pa nekojim kvastanjenu neće da dadu odgovora onim, koji su samo slavenskomu jeziku viešti. O tom, što rekoh, imam dokazah u rukama.

To žalostno stanje ponukalo je mene i moje politične prijatelje, te smo upravlili dva upita na visoku vladu. Jedan je bio upravljen na Njeg. Preuzv. Ministra bogoštovja i nastave dne 13. Februara, a drugi 29. Aprila pr. god. (Poglej „Našu Slogu“ od 1. Marča i od 1. Junija 1874. Ured.) Od onoga vremena je jurve deset, odnosno sedam mjesecih, pa ne samo da nemamo odgovora ni na prvi ni na drugi upit, nego se stvari imaju kao i prije i još gore.

U proračunu nahadjam svotu od 5.000 for. za njemačku pouku u Istri (Na desnoj: Čujte!) ali to nije dosta, nego u razjasnjivanju potonjega proračuna za godinu 1875. još drugu svotu od 7.100 f., dakle svega skupa nahadjam 12.000 f. proračunanih kao podporu za njemačku pouku u Primorju, koju svotu predlaže odbor, da bude potvrđjena. (Govornik čita dotični odborov predlog: — Prama tomu bi se moralo misliti, da u Istri ne stanuju Slaveni nego sami Niemci. (Čita nadalje:) Pa dočim je tomu tako, 180.000 Slavenom nedaju se sriednje škole, neda se ništa.

Gospodo! U sjednici dne 4. t. mjes. Njeg. Preuzv. Ministar nutarnjih posalah je rekao ovo: „Kad se pučanstvo obraća na članove ove kuće, a osobito na svoje najbližnje zastupnike i to u stvarih materialnoga blagostanja, tada me to veseli, pa što mogu tomu pripomoći, to činim vele rado.“

„To činim za ljubav ustava, jer ništa nepromiče i tvrdi ustav toliko, koliko to, kad pučanstvo vidi, da se zastupstvo i vlada bave rado i osbiljno o njegovih materialnih stvarih.“

Iz tih rieči, osobito ako jih spojim s onimi, koje su bile izučene sa ministarske stolice, da je naime vlada složna u svojem radu, crpam tvrdo ufanje, da će Nj. Preuzv. Ministri, spomenuvši se svojih ustavnih dužnostih, ne samo odgovoriti na gori rečene upite, nego da će tako odrediti, da se gori navedeno žalostno stanje, ako ne posvema to barem djelomice što prije odstrani. Ako to nebude, tada moram na svoju i na svojih biračah žalost suditi, da su one rieči bile prazne rieči, pa da nisu zaslužile one pohvale, kojom su bile praćene!

D o p i s i.

Iz Pazinščine.

U Dalmaciji Hrvati i Talijani bore se jednako za učevni jezik u srednjih školah. Novine po imeu „Il Cittadino“ u Trstu reklo su neki dan, da se nedade nikako opravdati ono, što je pred nekoliko danah rekao ministar Stremayer u financialnom odboru u Beču proti uvedenju hrvatskoga jezika u srednje škole po Dalmaciji. Uz druge stvari rekao je „Il Cittadino“ evo ovo: „Pravo, koje imaju Slavjani, da se uče i odgajaju u školah po vlastitom svojem jeziku, to pravo je očevidno i temeljito, za to mi želimo, da se ta pravica nepovriedjuje, i to radi znanostih i izobraženja, u kojih nebi mogli Slavjani napredovati prema potrebi i želji, ako i oni nebi uživali dragocjeno dobro narodnoga naučavanja u školah.“ — Urednik i vlastnik lista „Il Cittadino“ je istran, a po čudi i izobraženju Talijan; zato su nam tim dražje te istinite i pravdoljubive besjede njegove; on je po svoj prilici najprvi među istarskim Talijani pripoznao i rekao očitno pred svjetom, da se svačije narodno pravo ima poštovati, i da je i istarskim Slavjanom put najkraći i najuzdaniji k znanju i dobru odgojenju po slavjanskom jeziku. Da bi i poglavarstva to občinska to školska mislila i činila tako mudro i pravedno, doista bi se i po selih naš puk do malo vremena probudio, i ljepo bi napredovao u znanju, ponašanju i gospodarstvu, a vrhu toga naučio bi se dovoljno i rado i talijanski jezik, koji mu je koristau u domovini i daleko od nje. Mislim, da bi tada među Talijani i Slavjani bilo manje siromaštva i nevolje,

a vele već sloge, mira i ljubavi. Čim se sad sini jedne te iste zemlje, ako i jesu različni po krvi i jeziku, među sobom slabo štiju, a gdješto i mrzeć kolju, smije im se domišljati šegavi sin daleke zemlje, te privadja vodu na svoj malin. Daj Bože, da se jednom opametimo, te da budemo pravedni prama svakomu, kô što je mudar i pravedan slavni Bolonjež Polličini, za kojim je pošao i „Cittadino“, kad je pisao one prave besjede.

Franina i Jurina.

Ju. Bona šera, Franino!

Fr. Oho, ča se već i ti spaknuješ?

Ju. To mi je ostalo u glavi, odkad sam neki dan po Istri putoval, ač se tamo ljudi najveć talijanski pozdravljaju.

Fr. Al to ti ni talijanski.

Ju. Kako ni?

Fr. A ni!

Ju. Aj je!

Fr. Kako ti je talijanski, kad ni još ni poldne zvonilo, a ti pozdravljaš trezna človeka, kako da se već mrači?

Ju. Borne, tako su me pozdravljala i sama školska deca, kâ moraju znat barem talijanski, kad se već u školi ni Bogu nemole hrvatski.

Fr. Zato im se u poldne i mrači.

Ju. Ter to i ja dem!

Imenik društvenikah

BRATOVŠČINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Vjekoslav Brozović 1 f. u god. prinos, Eduard Grosman 1 f. u god. prinos, oba dub. pomoć. u Buzetu; Gaetan Reitingger c. k. fin. nadstražar u Rukavcu 1 f. u god. prinos; Roko Pizzetti, gimn. prof. u Malog Lošinja 1 f. u god. prinos; N. N. Katarinić medicinar s Malog Lošinja 1 f. u god. prinos; Dr. A. P. Jakovčić, liečnik u Kraljevici 5 f. u kapital; Franjo Zupan, kapelan u Poljanah 4 f. u god. prinos; Franja Udovičić, služkinja u Poljanah 1 f. u god. prinos; Toma Kumičić, trgovac s Bršeca 1 f. u god. prinos, 1 f. u kapital; Miho Laginja, kapelan u Lovranu 1. f. u god. prinos. Bogović Petar kurat u Beleju f. 1; Sila Mate župnik u Rodiku f. 2.

Svota f. 21 — Ukupno sa zadnjom svotom f. 1232.10 nvč.

Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.

Č. g. Franjo Gnezda radi bolesti ide u prevremeni mir. Bjehu pako imenovani: č. g. Ivan Legat, katehetom na gornjoj c. k. realki; č. g. Mihovio Fleischer, novomišnik, katehetom kod koluđrićah Benediktinkah; č. g. Andrija Hrvat duhovnim pomoćnikom u Oprtlju (Portole); č. g. Ivan Požega duhovnim pomoćnikom u Buzetu (Pinguente); č. g. Vjekoslav Brozović župničkim upraviteljem u Sv. Ivancu; č. Otac Herman Venedig, franjevac katehetom na c. k. pazinskom gimnaziju. — Preminuše u Gospodinu: č. g. Ivan Ferjan obskrbnik župe u Sv. Antonu kod Kopra u 59. god. svoga života; č. g. Josip Mašić vojnički kapelan; č. Otac Honorij Sardi, franjevac u Piranu.

Različite viesti.

* Administracija občine tršćanske. Onomadne bjehu predau računi svega dohodka i potroška občine tršćanske od godinu 1873. Iz tih računah se vidi, da svi redoviti i izvanredni dohodci grada Trsta i njegove okolice od godinu 1873. iznos 3,479,641 for. 33 nvč, a obratno svi redoviti i izvanredni potroški 3,483,704 for. 31 nvč. Tim je lani občina tršćanska potrošila 4,062 for. 98 nvč. više, nego li je primila. Evo pako koliko se potrošilo za svaku posebnu struku občinske uprave: za centralno upraviteljstvo: potrošak redoviti for. 185,832 nvč. 98½, izvanredni for. 7,986, nvč. 86; za izravni i neizravni porez iliti štibru, potrošak redoviti for. 1,257,969 nvč. 24, izvanredni for. 183,880, nvč. 9½; za vlašću (vlastitu) občinsku imovinu, potrošak redoviti f. 364,612 nvč. 40, izvanredni ništa; za javnu nastavu iliti nauk, potrošak redoviti for. 274,641 nvč. 96, izvanredni for. 3,508 nvč. 37; za

dobrotvorne svrhe, potrošak redoviti f. 537,259 nvč. 81; izvanredni for. 8,300 nvč. 70; za mjestno redarstvo iliti policiju, potrošak redoviti for. 300,997 nvč. 90, izvanredni for. 54,720 nvč. 35 $\frac{1}{2}$; za vodu i puteve, potrošak redoviti for. 138,186, izvanredni for. 73,770 nvč. 18 $\frac{1}{2}$; za vojničke potrebe, potrošak redoviti f. 49,200 nvč. 76, izvanredni ništa, za bogočastje, potrošak redoviti for. 26,962 nvč. 28, izvanredni for. 1325 nvč. 72; za svječanosti, potrošak redoviti for. 2310, izvanredni for. 1800; za kazališće (teatar), potrošak redoviti for. 9438 nvč. 69, izvanredni ništa. Dakle, vaskoliki potrošak redoviti iznosi for. 3,148,412 nvč. 2 $\frac{1}{2}$, vaskoliki potrošak izvanredni for. 335,292 nvč. 28 $\frac{1}{2}$, a sve ukupno for. 3,483,704 nvč. 31.

* Osnova proračuna Kraljevine hrvatske za godinu 1875. Kako pišu „Nar. Nov.“, držane su ovih danah kod kr. zem. vlade pod predsjedništvom Nj. preuzvišenosti svetloga bana Mažuranića konferencije, da se ustanovi zemaljski proračun za godinu 1875. U oči preustrojstva kako političke tako i sudbene uprave, koje će po zakonu, od sabora donešenu, a od Nj. Veličanstva potvrđjen, u budućoj godini stupiti u život, valjalo je malo ne sve pojedine stavke dosadašnjih proračunah pomno izpitati, ter prema novomu ustrojstvu zemlje pridesiti. Osnova proračuna za g. 1875. ustanovljena je konačno, te možemo s radošću priobćiti, da se je kako za one stavke proračuna, koje preustrojem pravosudne i političke struke nijesu taknute, tako i za novi organizam političke uprave i pravosudja u 45% zemaljskoga dohodka, kojih Hrvatskoj i Slavoniji po nagodbi pripada i kojih je ugarsko ministarstvo financijah za god. 1875. proračunalo na 3 milijuna forintah, zatim u prihodih domaćih zakladah našlo posve dovoljna pokrivača. Hrvatska i Slavonija moći će dapače god. 1875. do 40,000 forintah potrošiti na ceste više nego ove godine, naći će se sredstva i za ustrojstvo mjesta drugih županijskih perovodjah, te će i za provedbu preustrojstva političke uprave i pravosudja biti proračunom za godinu 1875. dovoljno poskrbljeno.

* Mornari ratnog austrijskog brika „Sayda“, koji se, kako smo zadnji put javili, razbio pod Mesinom, spasili su se svi, osim dalmatinskoga mornara Smirčića.

* G. Vinko Lukšić, braćanin (s Dalmacije), koji bi imenovan od c. k. ministarstva poljodjelstva za putajućega učitelja vinarstva u Dalmaciji, započeti će odmah novim ljetom svoja putovanja od mjesta do mjesta, da podučava dalmatinski puk, kako se ima postupati vinogradima i vinom, i kako da se ustroje u Dalmaciji vinogradarska i vinotrčka društva. I naša Istra imala je dobiti, kako se lani govorilo u Poreču, poljodjeljskoga putajućega učitelja i to u osobi nekoga furiana. Ali dosad se o njem nigdje ništa nečuje u našem puku, pa neznamo je li nije li došao. A pravo reći, što bi takov učitelj našem puku ni koristio, kad ga nerazamie. Nu to je već mjera, po kojoj nam navadno mjere naši susjedi Talijani.

* Hrvatska Matice konstituirala se je 29. p. m., izabravši predsjednikom J. Kukuljevića Sakićskoga, podpredsjednikom književnoga odbora Iv. Trnskoga, a gospodarskoga odbora A. Jakčina.

* Marvinska iliti govedja kuga opet se pojavila u koparskom, puljskom i pazinskom okružju, kanoti i u tršćanskoj okolici, pak se zato od dotičnih oblasti sva Istra, izuzamši otoke, kontumacijskim zakonom podvrgla. Dobro je da ovdje navedemo, kao što „Gospodarski List“ povjeda, da je zastupstvo grada Beča predložilo zemaljskoj vladi, neka se marva iliti živina od govedje kuge poginuvša, odsje unapried nezakapa, nega spaljuje, jer da je dokazano, da se je marvinska kuga na novo porodila u onih krajevih, gdje su takove jame bile otvorene ma i poslje više god. Mi ćemo pako ovdje dodati, da ovaj predlog bečkog zastupstva, imao bi se posvuda primiti i pod strogu zapovjed uvjesti, jer prieko ostalih slučajah, lahko se dogodi, da il vjetar, il psi, il mačke prenesu kakvu koščinu, iz živinskog pokopališća koju zatim polizavši il poglodavši govedo, oboli od iste bolesti i pogine, kao što se za stalno drži, da se to baš ovih danah u tršćanskoj okolici dogodilo.

* Talijanska Flota nazaduje. Talijanski ministar pomorstva predložio je kraljevskoj Komori, neka bi se prodali, jer su neva-

ljani 31 od ratnih brodovah. Ti brodovi jesu po imena sljedeći: oklopnjače iliti koracade: *Re di Portogallo, Principe di Carignano, Audace, Alfredo Cappellini, Faa di Bruno, Guerriera, Voragine*. — Brodovi na vrtak: *Re Galantuomo, Duca di Genova, Italia, Principe Umberto, Gaeta, Magenta, Principessa Clotilde, San Giovanni, Etna, Carlo Alberto, Regina, Curatone, Montebello*. — Brodovi na kola: *Costituzione, Monzambano, Tripoli, Aquila, Peloro, Gulnara, Cambria, Plebiscito, Ercole, Tuckery*. — Brodovi na jadra: *San Michele, Euridice*.

* Kako da se svet pomagjari? Slovački list „Našinec“ donša, da su Vepirski kanonici dobili poziv, da bi svoja slovenska i njemačka imena promjenili u magjarska, pa da bi se tako: Čečnović imenovao Kémenes; Pečla, Palotái; Gulden, Förint i profesor sjemenišća Wtunsch, Fejevári!

* Razbojstvo na železnici. Neki Lavoslav Adalbert Freund, žid iz Trečina u Magjarskoj, umori putem na železnici g. Ernesta Kačera, častna i primožna starca u 63. god., nastanjena u Braniku u Moravskoj. Pomenuti razbojnik nije nikad ni vidio ni poznao Kačera, samo je bio u čekaonici kolodvora opazio, gdje je brojio svoje novce. I misliju da ga oplieni, odmah poteče k blagajni, kupi si jednu kartu i otidje železnicom za Kačerom. Napredova putovanje za tri i četiri postaje uvijek unapried, dok se naime nenajde sam s Kačerom u istomu koupé, pa netom je ovaj nešto zadriemao, kao tigra navali na njega, prerize mu nožem grlo, pokrade ga, i kako prestatne železnica na prvoj postaji, skoči doli iz nje i pobjegne. Nu božja ga je pedepsa hitro dostigla, jer nije jošte bio prosao drugi dan, a već bi uhvaćen i predan Olomućkomu sudu, koji ga je jurve, kako čitamo, na visala osudio. — Naš narod nebroji nikad rado novacah na oči svijeta, pa se evo baš vidi, da ima pravo, što se tako vlada.

* Okrutnici Turci poludili! Dočim turska i crnogorska komisija jurve od prieko mjesec danah sakupljena, nije jošte dovršila svoj posao o podgoričkom pokoplju, i to osobito zato, jer turska komisija sve to na dalje stvar zateže, jer okrivljenici svi taje počinjene zločine i jer se samo turskim a ne kršćanskim svjedokom vjeruju; evo opet stižu nam iz Hercegovine žalostni i nevjerovatni glasovi. I tamo krvopije Turci, na miru i vjeri sve to više proganjaju i gule uboge kršćane. Netom ukradoše i poturčiše maloljetnu hčer jednog austrijskog podanika, te akoprem isti (carigradski) veliki vezir zapovjedi, da se djevojka svojim povrati i turski usilnici pedepsaju, akoprem austrijski konzul u Mostaru poradi toga skine sa svoje polače konzulsku zastavu i prekine obćenje s turskom vladom; sasvimtim Turci neće da slušaju ničijega glasa ni pripoznaju nikakov zakon. Isti austrijski podanici, stanjući u Mostaru, poslaše svoje odašlanike u Zadar Namjestniku Rodiću, da mu se osobno potuže i pomole za što skoriju pomoć kod c. k. austrijske vlade!

Sa tršćanskoga tržišća.

Žito: Pšenica je dobro uzdržana, prodalo se u tjednu do 23000 Stari, vrst iz Crnog mora; do 6.60 for. do 6.75 od 116 \bar{n} . Nekoji mali kvantum ugarske vrsti ugovoren po f. 6.80. — Do 1400 Stari jačmena poslato u tjednu u Glasgow po parobrodu po nepoznatu cieniu. — Zeb iz Durazza po for. 3 po 64 \bar{n} . — *Kolonjati:* Malo se poslnje. Rio prosti f. 45. — Fini 60 f. — Sečer austrijsanski po f. 19 do 20 f. a Olandezki po 19 f. Cent. — *Ulje:* prodalo se mnogo dalmatinskoga po 22 f., talijanskoga prostoga po 26 f., finoga po 36 f. — *Koše:* volovske domaće po f. 70 do 76 američanske suhe po f. 70 do 80. Teletje po f. 110 do 125, kozje slane po f. 34 do 37. — *Riže:* talijanski po f. 9.50 do f. 12 polag vrsti. — *Indiansko* po for. 7 do 8. — *Petroliji:* Uvijek jako cieni, ima se po f. 8 sa dobrimi škonti. — *Navli:* po moru sa brodovi f. 15 po Tonelati sa dugami za Cete, f. 6.50 po 100 sa dugami za Bordeaux; for. 30 za 1100 Unáč francuzkih sa piljenicami za Afriku. — Nada se da će u Siečnju i Veljači biti možda izvoza sa žitom. — Brodovah u luki ima dosta, al slabog posla.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 1 — 16 Decembra 1874.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Čarski dukati (cečkini)	5.22	5.21	5.21	5.21	5.21	—	5.21	—	5.21	5.30	5.21	5.21	—	5.24	5.24	—
Napoleoni	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.90	8.90	—
Libre Inglesko	11.19	11.17	11.17	11.18	—	—	—	—	11.18	11.17	11.18	11.18	—	11.20	11.20	—
Srebro. prid. (aggio)	106.35	106.25	106.15	105.75	105.75	—	105.75	—	105.65	105.50	106.35	106.35	—	105.65	105.65	—